

ΚΥΝΗΠΙ ΘΗΣΑΥΡΟΥ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΥ

Μια βιωματική ξενάγηση

22/5/2019

Το εργαστήριο «Οι έφηβοι μάς συστήνουν τα αρχαία θέατρα» ολοκληρώθηκε με ξενάγηση στο αρχαίο θέατρο του Διονύσου που προσέφεραν εννέα μαθήτριες της Γ' Γυμνασίου σε ολόκληρη την τάξη. Η ξενάγηση πραγματοποιήθηκε με τη μορφή βιωματικής δραστηριότητας, η οποία μπορεί να αναπτυχθεί σε οποιοδήποτε αρχαίο θέατρο και να απευθυνθεί σε διαφορετικές ηλικίες μαθητών¹.

Συγκεκριμένα: Έξω από τον αρχαιολογικό χώρο χωριζόμαστε σε τέσσερις ομάδες για τις οποίες έχει προβλεφθεί διαφορετικό όνομα². Κάθε ομάδα αποτελείται από 4-6 παιδιά και συνοδεύεται από άλλο ένα στον ρόλο του ξεναγού, ο οποίος συμμετέχει στο παιχνίδι όπου και όταν τον χρειάζεται η ομάδα. Στην πραγματικότητα, ο ξεναγός λειτουργεί ως εμπνευστής της ομάδας και υπενθυμίζει τακτικά στα μέλη της τους όρους του παιχνιδιού. Ενημερώνουμε τα παιδιά για το όνομα της ομάδας τους, τους δίνουμε έναν φάκελο με τους κανόνες του παιχνιδιού, την κάτοψη του αρχαίου θεάτρου, μολύβι, χαρτί κ.λπ και τους συστήνουμε τον ξεναγό τους. Οι συνοδοί καθηγητές δεν παρεμβαίνουν κατά τη διεξαγωγή του παιχνιδιού, ωστόσο μπορούν, αν θέλουν, να ενταχθούν και αυτοί στις ομάδες ως απλά μέλη.

Με την είσοδο στον αρχαιολογικό χώρο κάθε ομάδα ξεκινά από διαφορετική αφετηρία, σταματά διαδοχικά σε τέσσερις σταθμούς και ψάχνει ένα συγκεκριμένο αντικείμενο, διαφορετικό για κάθε ομάδα. Σε κάθε σταθμό οι ομάδες λύνουν γρίφους, για να μπορέσουν να προχωρήσουν παρακάτω και να βρουν τελικά τον «θησαυρό» τους στον 4^ο (και τελευταίο) σταθμό της διαδρομής τους. Για να ολοκληρωθεί το παιχνίδι με επιτυχία κάθε ομάδα πρέπει να παραδώσει τον «θησαυρό» της στον 1^ο σταθμό της διαδρομής της. Νικήτρια είναι η ομάδα που τερματίζει με τον καλύτερο χρόνο.

ΟΙ ΟΜΑΔΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΡΟΛΟΙ

¹ Επειδή το εκπαιδευτικό υλικό αποτελεί προϊόν της ερευνητικής εργασίας των μαθητών/τριών της Γ' Γυμνασίου Π.Σ.Π.Α., η χρήση του υλικού επιτρέπεται μόνο για εκπαιδευτικούς σκοπούς και με απαραίτητη αναφορά τόσο ειδικά στο Π.Σ.Π.Α., όσο και γενικότερα στη δράση του Διαζώματος «Οι έφηβοι μάς συστήνουν τα αρχαία θέατρα» σε συνεργασία με τις εκδόσεις Πατάκη.

² Κάθε διδάσκων/διδάσκουσα επιλέγει όποιον τρόπο θεωρεί ενδεδειγμένο για τον σχηματισμό ομάδων ανάλογα με τη δυναμική της τάξης. Τα ονόματα των ομάδων τα έχουν επιλέξει οι ξεναγοί κατά την προετοιμασία της δραστηριότητας.

Οι ομάδες: Επώνυμοι Αρχόντες, Κορυφαίοι του Χορού, Κριτές, Ποητές.

Οι τέσσερις σταθμοί του παιχνιδιού (βλ. το σκαρίφημα του διονυσιακού θεάτρου, θέσεις 1-4): Κάθε σταθμός αποτελεί την αφετηρία μίας και μόνο ομάδας και σηματοδοτείται από την παρουσία ενός μαθητή/μίας μαθήτριας σε ρόλο. Σκοπός μας, να τερματίσουμε το συντομότερο τηρώντας τους κανόνες. Η ταχύτερη ομάδα κερδίζει. Συγκεκριμένα:

1. Ο ΧΟΡΗΓΟΣ είναι ο πρώτος σταθμός της ομάδας των ΕΠΩΝΥΜΩΝ ΑΡΧΟΝΤΩΝ και ζητάει τη βοήθειά τους για να βρεθεί ο ΧΑΜΕΝΟΣ ΤΡΙΠΟΔΑΣ.

2. Ο ΥΠΟΚΡΙΤΗΣ είναι ο πρώτος σταθμός της ομάδας των ΚΟΡΥΦΑΙΩΝ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ και τους παρακαλεί να του βρουν το ΠΡΟΣΩΠΕΙΟ του.

3. Ο ΘΕΑΤΗΣ είναι ο πρώτος σταθμός της ομάδας των ΚΡΙΤΩΝ και τους πληροφορεί ότι έχει χαθεί η ΚΑΛΠΗ με τις ψήφους.

4. Η ΙΕΡΕΙΑ του Θεού Διονύσου είναι ο πρώτος σταθμός της ομάδας των ΠΟΙΗΤΩΝ και τους αναθέτει να βρουν το ΤΙΜΗΤΙΚΟ ΣΤΕΦΑΝΙ ΚΙΣΣΟΥ.

Με το τέλος της βιωματικής δραστηριότητας οι ομάδες έχουν διατρέξει ολοκληρω τον χώρο του αρχαίου θεάτρου περνώντας και από τους τέσσερις σταθμούς με διαφορετική σειρά. Θα παραδώσουν τον «θησαυρό» τους στην αφετηρία τους και αντίστοιχα ο χορηγός, ο υποκριτής, ο θεατής και η ιέρεια θα τους ανακοινώσουν τον χρόνο που χρειάστηκαν για να φέρουν σε πέρας την αποστολή τους³.

ΚΑΝΟΝΕΣ ΠΑΧΝΙΔΙΟΥ

- Δεν αγγίζουμε τα παιδιά που υποδύονται τους ρόλους του χορηγού, του υποκριτή, του θεατή και της ιέρειας.
- Δεν τρέχουμε από τον έναν σταθμό στον άλλον ούτε σπρωχνόμαστε.
- Δεν φεύγουμε από την ομάδα μας.
- Δεν φωνάζουμε.
- Κρατάμε όλα τα στοιχεία που μας δίνουν από τον έναν σταθμό στον άλλον γιατί μπορεί να μας χρειαστούν.
- Ο Ξεναγός μας μπορεί να μας βοηθήσει. Ας του το ζητήσουμε!

ΣΧΟΛΙΑ

³ Ο μαθητής/η μαθήτρια σε ρόλο σημειώνει την ώρα αναχώρησης της ομάδας από την αφετηρία καθώς και την ώρα της επιστροφής της. Από τη σύγκριση των χρόνων όλων των ομάδων αναδεικνύεται η νικήτρια.

Η βιωματική ξενάγηση στο θέατρο του Διονύσου εντάχθηκε στη θεματική εβδομάδα του Γυμνασίου του Π.Σ.Π.Α., στην ενότητα «Έμφυλες ταυτότητες», με ειδικότερο τίτλο «Έμφυλες ταυτότητες και αρχαίο δράμα». Οι ξεναγοί και οι ρόλοι που σηματοδοτούσαν κάθε σταθμό του παιχνιδιού ήταν 9 μαθήτριες της Γ' Γυμνασίου του Π.Σ.Π.Α. που κατά το προηγούμενο στάδιο της δράσης του Διαζώματος είχαν παρακολουθήσει την ξενάγηση του κ. Μπολέτη (Μάρτιος 2019). Οι ίδιες εργάστηκαν επί δύο μήνες με την καθοδήγηση της φιλόλογου Ξένιας Ξουργιά στο πλαίσιο του μαθήματος της Δραματικής Ποίησης (Ευριπίδη, *Ελένη*), προκειμένου να οργανώσουν την επίσκεψη των συμμαθητών τους στο θέατρο του Διονύσου και, κυρίως, να δημιουργήσουν το σχετικό εκπαιδευτικό υλικό. Πολύ νωρίς φάνηκε ότι τις ενδιέφερε περισσότερο να κινητοποιήσουν τους/τις συμμαθητές/τριές τους μέσα στον αρχαιολογικό χώρο και, παίζοντας, να τους εξοικειώσουν με στοιχεία του αρχαίου δράματος, παρά να τους προσφέρουν μια παραδοσιακή ξενάγηση επικεντρωμένη στην ιστορία του θεατρικού κτίσματος. Με το κυνήγι του θησαυρού που σχεδίασαν και έφεραν σε πέρας κατά τρόπο επαγγελματικό συνδύασαν πληροφορίες για τη θεατρική πράξη και τη διεξαγωγή των θεατρικών αγώνων με τις γνώσεις που απέκτησαν στο μεταξύ για τον ρόλο του θεάτρου στη ζωή των Αθηναίων του 5^{ου} αι. π.Χ.

Κατά την προετοιμασία της ξενάγησης και τον σχεδιασμό του παιχνιδιού οι μαθήτριες ανέτρεξαν σε πλούσια βιβλιογραφία και επισκέφθηκαν συνολικά τρεις φορές (εκτός σχολικού ωραρίου) τον αρχαιολογικό χώρο της Ν. κλιτύς της Ακρόπολης. Συνεργάστηκαν για «ζωντανά» κείμενα και ρόλους με «σάρκα και οστά» και δούλεψαν πολύ αφαιρετικά για την τελική μορφή του παιχνιδιού, ώστε, εκτός από παιχνίδι γνώσεων, να είναι και διασκεδαστικό. Τέλος, έκαναν δύο πρόβες για να εξοικειωθούν με τη συνθήκη της ξενάγησης και την ιδέα της έκθεσής τους ενώπιον κοινού, μια και θα ανέπτυσσαν το παιχνίδι τους σε ώρες λειτουργίας του αρχαιολογικού χώρου και ήταν πιθανό να έχουν άγνωστους «παρατηρητές» – όπως, πράγματι, συνέβη. Παράλληλα, η επόπτρια καθηγήτρια προετοίμασε την τάξη με προβολές βίντεο από την ιστοσελίδα του Διαζώματος και με αναφορές σε υλικό στο οποίο μας είχε παραπέμψει ο κ. Μπολέτης μετά την ξενάγησή του (Μάρτιος 2019).

Το τελικό αποτέλεσμα έδωσε μεγάλη χαρά τόσο στις ξεναγούς-εμπυχώτριες όσο και στους υπόλοιπους μαθητές της Γ' Γυμνασίου, που πήραν μέρος με ενθουσιασμό στο κυνήγι του θησαυρού. Μάλιστα, στη νικήτρια ομάδα απονεμήθηκε ως αναμνηστικό το ομοίωμα ενός αθηναϊκού αργυρού νομίσματος του 3^{ου} μ.Χ. αιώνα που φέρει παράσταση του θεάτρου του Διονύσου και φυλάσσεται στο Βρετανικό Μουσείο (βλ. τη σχετική εικόνα). Στην πίσω όψη του ομοιώματος αναγράψαμε την ημερομηνία και τον τίτλο της δράσης μας.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΩΝ ΡΟΛΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΓΡΙΦΟΙ

1. ΧΟΡΗΓΟΣ: Νίκανδρος. Υποδέχεται την ομάδα των Επωνύμων Αρχόντων στην είσοδο του ιερού, κοντά στον βωμό του Διούσου.

Εξετάσεις σου λέει μετά! Αν αγχώνεστε εσείς για τα αποτελέσματα των εξετάσεων, εγώ τι πρέπει να πω, που έχω επιχορηγήσει έναν νέο ποιητή... Να σας πω την αλήθεια, δεν μου λέει και πολλά. Ευριπίδη τον λένε – για τους δραματικούς αγώνες στα Μεγάλα Διονύσια που θα γίνουν τον μήνα Ελαφηβολιών, μέσα στην άνοιξη. Θα περιμένω πρώτα να τελειώσουν οι θυσίες, οι αγώνες και μετά θα αποφασίσουν οι κριτές. [χαμηλόφωνα προς την ομάδα] Αλλά δεν τους εμπιστεύομαι και τόσο πολύ τους κριτές! Γι'αυτόν τον λόγο βοηθήστε να βρεθεί ο τρίποδας για τον οποίο έχω δώσει τόσο πολλά χρήματα.

Τέλος πάντων! Ας ελπίσουμε αυτή η πολυπόθητη «Ελένη» να μου χαρίσει δίκαια τον τρίποδα, να γραφτεί στο τέλος κάπου το όνομά μου και το όνομα των υπόλοιπων συντελεστών!...

Ααααα!!! Να μην το ξεχάσω! Πολλούς τρίποδες μπορείτε να δείτε στην οδό Τριπόδων (δείχνει την κατεύθυνση), ενώ μπορείτε πλέον να επισκεφθείτε και το χορηγικό μνημείο του Λυσικράτους.

Ο γρίφος του Χορηγού : Αποκωδικοποίηση σημάτων μορς. Για να βρει τον επόμενο σταθμό η ομάδα θα πρέπει να αποκωδικοποιήσει μια φράση-οδηγία γραμμένη σύμφωνα με το σύστημα των σημάτων Μορς. Η οδηγία είναι: ΠΗΓΑΙΝΕΤΕ ΕΚΕΙ ΠΟΥ ΤΟ ΔΡΑΜΑ ΠΑΙΡΝΕΙ ΣΑΡΚΑ ΚΑΙ ΟΣΤΑ.

Η ομάδα θα πρέπει να κατευθυνθεί προς τη σκηνή του θεάτρου.

2. ΥΠΟΚΡΙΤΗΣ: Μεγακλής. Υποδέχεται την ομάδα των Κορυφαίων του Χορού μπροστά στη σκηνή.

Καλώς τα νιάτα! Τι κάνετε; Αν και δεν με νοιάζει και πολύ! Εγώ πάντως αυτή τη στιγμή που μιλάμε παθαίνω panic attack! Ακούστε εδώ τώρα! Πάω να αλλάξω σε Ελένη και γίνομαι μια κουκλάρα και συνειδητοποιώ ότι δεν μπορώ να βρω τη μάσκα μου. Δεν φτάνει μόνο αυτό, πάω να προβάρω τα λόγια μου και κομπλάρω..Από τον πανικό μου δεν μπορώ να θυμηθώ τίποτε. Στα παρασκήνια γίνεται χαμός, παίζουν... ένα δράμα αυτή τη στιγμή! Αντε τώρα εγώ να βρω την μάσκα μου! Πώς θα βγω έτσι; Θα γίνω ρεντίκολο. Έχω πει στους γονείς μου ότι σπουδάζω, ενώ εγώ είμαι υποκριτής και δεν το ξέρουν. Θα με αναγνωρίσουν όλοι! Θα με δει και ο χορηγός και –μην σας ξεφύγει τίποτα – αλλά λένε πως τους κακούς υποκριτές δεν τους πληρώνει και...τους κόβει λόρδα. Όμως, αν και έχω άγχος, τα λόγια μου τα έχω μάθει νεράκι.

Με τέτοιον δάσκαλο σαν τον Ευριπίδη δύσκολο είναι να αποτύχεις, αν και πολλοί λένε το αντίθετο. Εμένα είναι ο αγαπημένος μου, γιατί έχει καθίσει τόσες ώρες να μου εξηγήσει.

Ο γρίφος του Υποκριτή: Γρίφος προσανατολισμού. Οδηγία: Για να πάτε στον επόμενο σταθμό πρέπει να βρείτε προς ποια κατεύθυνση βρίσκεται αυτός. Προς Βορράν; Προς Νότον; Προς την Ανατολή ή τη Δύση; Ποιος αριθμός γραμμάτων δίνει 20 αν τον πολλαπλασιάσουμε με το 6 και μετά τον διαιρέσουμε με το 2 και τέλος του προσθέσουμε 8;

Η λύση είναι η Δύση (4 γράμματα) και η ομάδα θα προχωρήσει προς τον 3^ο σταθμό, που είναι ένα από τα εδώλια πίσω από τις προεδρίες, κοντά στην δυτική πάροδο.

3. ΘΕΑΤΗΣ: Αγοράκριτος. Υποδέχεται την ομάδα των Κριτών καθισμένος σε ένα εδώλιο πίσω από τις προεδρίες, κοντά στην δυτική πάροδο.

Καλωσορίσατε! Όπως βλέπετε η παράσταση σε λίγο αρχίζει. Πριν έρθω στο θέατρο του Διονύσου με την οικογένειά μου, τρώμε πάντα πολύ καλά, αφού οι δραματικοί αγώνες έχουν διάρκεια από το πρωί μέχρι το βράδυ. Επίσης, μαζί μου παίρνω και ένα μαξιλάρι για το πέτρινο εδώλιο και τραγήματα, ξηρούς καρπούς, κάστανα, σύκα και ελιές. Το εδώλιο που διάλεξα να καθίσω είναι αυτό εδώ και δίπλα μου θα κρατήσω θέση για τον δούλο μου, τον Ξανθία. Έχω την τιμή να κάθομαι πολύ κοντά στις θέσεις σας, παρότι μπήκα με το δωρεάν θεωρικό μου εισιτήριο. Εσείς, βέβαια, ως κριτές θα καθίσετε στην πρώτη σειρά, στις προεδρίες, ανάμεσα σε ιερείς και στους άρχοντες της πόλης. Αλλά κι εγώ...μια σειρά πιο πίσω!

Η γυναίκα μου, η Πραξαγόρα, μόλις που φαίνεται, μαζί με τις υπόλοιπες ψηλά στο επάνω μέρος του θεάτρου (δείχνει προς το πάνω μέρος του κοίλου). Ευτυχώς που η ακουστική είναι τέλεια και δεν θα χάσει ούτε λέξη. Θέλω να της δώσω κάτι από το καλαθάκι μου, αλλά δεν επιτρέπεται να κατέβει στις κάτω θέσεις. [εμπιστευτικά προς την ομάδα] Μια εκκρεμότητα μένει μόνο για να αρχίσει η παράσταση. Να βρεθεί η κάλπη για να ρίξετε τις ψήφους σας. Θα σας παρακαλούσα να αναζητήσετε την ιέρεια του Διονύσου και να της πείτε το πρόβλημα εμπιστευτικά. Εκείνη, ίσως σας βοηθήσει.

Ο γρίφος του Θεατή είναι ο ορισμός της τραγωδίας στα αρχαία ελληνικά σε μορφή παζλ. Μόλις η ομάδα των κριτών συνθέσει το παζλ και διαβάσει τον ορισμό, θα τους επιτραπεί να συνεχίσουν προς τον επόμενο σταθμό, την Ιέρεια, που βρίσκεται στο ψηλότερο σημείο του κοίλου.

4. Ιέρεια. Υποδέχεται την ομάδα των Ποιητών στο ψηλότερο σημείο του κοίλου, κάτω από το μνημείο του Θρασύλλου.

Γίνε ιέρεια σου λένε, χαλαρή δουλειά σου λένε, πληρώνει καλά, δεν έχει άγχος! Να έρθουν να με δουν τώρα. Όχι μόνο πρέπει να επιβλέπω τους αγώνες, όχι μόνο πρέπει να φροντίσω το πρόγραμμα, χάσαμε τελευταία στιγμή και το στεφάνι για τους ποιητές.

Τόση ανευθυνότητα ρε παιδιά, είπαμε! Το βλέπετε αυτό εδώ κάτω; Το θέατρο είναι. Εμείς το μανατζάρουμε. Παλιά, τότε που όλα γίνονταν στην επαρχία, μαζευόντουσαν 2-3 νοματέοι, ντυνόντουσαν σάτυροι, μεθούσαν, ερχόντουσαν και κοντά στον Διόνυσο, χόρευαν και κανά Διθύραμβο και ήμασταν όλοι χαλαροί. Τώρα, άστα να πάνε! Ήρθαν οι πολιτικοί και μας είπαν «ελάτε στην πόλη!». Μη νομίζετε πως ήταν για το καλό μας, για ψήφους ήταν. Τώρα που πλησιάζουν και οι εκλογές....

Λοιπόν, νέα παιδιά είστε, άλλη δουλειά δεν έχετε – και να είχατε δεν με νοιάζει –, θα πάτε να βρείτε το στεφάνι και ααααν... λέμε τώρα... αν το βρείτε, μπορεί να πάρετε και κανένα βραβείο!

Ο γρίφος της Ιέρειας: *Επισκέφθηκες το αρχαίο θέατρο. Πρέπει να οδηγηθείς στον υποκριτή. Υπάρχουν τρεις άνθρωποι τους οποίους μπορείς να συμβουλευτείς προκειμένου να σε οδηγήσουν στη σωστή περιοχή. Ο ένας είναι ο Αριστοφάνης που λέει μονάχα ψέματα, ο δεύτερος είναι ο Ευριπίδης που έγινε γνωστός για τους δίσημους λόγους του, επομένως άλλοτε λέει την αλήθεια και άλλοτε ψέματα και ο τρίτος είναι ο Σοφοκλής που λέει μονάχα την αλήθεια. Ο Σοφοκλής είναι αυτός που θα σε οδηγήσει στον σωστό σταθμό. Ωστόσο, από τους τρεις αυτούς ποιητές δεν ξέρουμε ποιος είναι ποιος.*

Τα μέλη της ομάδας των Ποιητών διαβάζουν σε τρεις διαφορετικές καρτέλες που τους δίνει η Ιέρεια:

1^η: Ο Ηράκλειος ήταν ο φιλόσοφος που είπε τη φράση «τα πάντα ρει».

2^η: Είμαι ο Αριστοφάνης.

3^η: Δεν είμαι ο Ευριπίδης.

Η σωστή απάντηση είναι η 3^η.

Το εκπαιδευτικό υλικό αποτελεί εξ ολοκλήρου προϊόν της ερευνητικής εργασίας των μαθητριών της Γ' Γυμνασίου Π.Σ.Π.Α. Εύης Αναγνωστοπούλου, Νίκης Ανδριτσάκη, Αλθέας Γκόγκα, Μαρίας Δεμαρία, Παναγιώτας Κούτρα, Ασημίνας Κυριακοπούλου, Εμμανουέλας Κωνσταντινίδου, Χρυσούλας Μπούκα, Αρτέμιδος Σέττα-Γκίργκις με την καθοδήγηση της καθηγήτριας Ξένιας Ξουργιά.

Φωτογραφίες: Ξένια Ξουργιά

Επιμέλεια φυλλαδίου: Κατερίνα Κυριακού, Ξένια Ξουργιά